

До спеціалізованої вченої ради Д 17.127.07

Класичного приватного університету

69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б

Відгук офіційного опонента
доктора юридичних наук, професора Шопіної Ірини Миколаївни
на дисертацію Курилюка Юрія Богдановича за темою:
«Адміністративно-правові та кримінологічні засади забезпечення
правопорядку в прикордонній сфері України», подану на здобуття
наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальностями
12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право; 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Проблематика адміністративно-правових і кримінологічних засад забезпечення правопорядку в прикордонній сфері перебуває на достатньо низькому рівні наукової дослідженості. Дисертантом виправдано акцентовано увагу на потребі здійснення комплексного, повного та глибокого дисертаційного дослідження, зважаючи на тенденції постійного оновлення законодавства України про державний кордон.

Відповідно до вимог Конституції України забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом (стаття 17).

Могутність України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави потребує цілісного, непорушного та захищеного державного кордону. Для виконання поставленого завдання державою проводиться ціла система заходів для забезпечення територіальної цілісності держави та створено значну кількість відповідних державних органів.

Станом на теперішній час на сході України, зокрема, у Донецькій та Луганській областях, починаючи з 2014 року продовжується російська агресія. Конфлікт, який виник унаслідок цього, коштував життя тисячам наших співгромадян, а також призвів до величезних руйнувань інфраструктури на тимчасово окупованих територіях, а також є яскравим прикладом того, що слабкий і неналежно захищений державний кордон може спричинити негативні наслідки для державного суверенітету та безпеки держави зокрема.

У такий спосіб наукова розробка проблем забезпечення правопорядку в прикордонній сфері набуває масштабності державного рівня. Відтак обрана дисертантом тема дослідження є надзвичайно актуальною як для держави, так і для суспільства в цілому.

Дисертація базується на комплексному й системному підході, характеризується належним рівнем наукових узагальнень, що значною мірою обумовлено характером дослідницької бази. Слід окремо відзначити комплексний підхід автора, який поряд з науковими працями з адміністративного права та кримінології, широко використовував положення загальної теорії держави і права, кримінального права та інших галузевих правових наук.

Детальному аналізу дисертантом піддано законодавчі та інші нормативно-правові акти України, які визначають адміністративно-правове забезпечення правопорядку в прикордонній сфері України. Безумовною перевагою роботи є використання та аналіз значного обсягу нормативно-правових актів у прикордонній сфері.

Дисертаційна робота Юрія Богдановича Курилюка характеризується системним підходом до предмета дослідження. Структура дисертації повністю відповідає меті та завдання дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі визначені автором питання. Робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, які об'єднують шістнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження ґрунтується на використанні автором комплексу загальних і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких обумовлене міждисциплінарним і системним підходом, що дозволило досліджувати проблемні питання в єдності їх змісту та юридичної форми.

Емпірична база дослідження ґрунтується на аналізі майже 10 тис. судових рішень, 7,4 тис. інших матеріалів, а також на власних статистичних спостереженнях автора, медійних матеріалах, опитуваннях та експертних оцінках. Велике значення має й те, що здобувач не обмежується вітчизняними дослідженнями, а доречно і коректно застосовує відомості із зарубіжних публікацій.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення низки наукових завдань, яке полягає в тому, що на основі аналізу чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, узагальнення практики їх реалізації, визначено теоретико-правові основи адміністративно-правового та кримінологічного забезпечення правопорядку в прикордонній сфері України, і на цьому підґрунті розроблені пропозиції та рекомендації щодо їх удосконалення.

Заслуговує на увагу й сформульоване автором базове поняття «правопорядку в прикордонній сфері», під яким пропонується розуміти режим соціального простору, врегульованого законодавством про державний кордон, що покликаний забезпечити належний збалансований стан захищеності суспільних відносин від зовнішніх і внутрішніх загроз охоронюваним цим законодавством інтересам людини, суспільства й держави (стор. 66). Дисертант уводить до наукового обігу низку й інших авторських тлумачень ключових термінів. Серед них і ті терміни, які відносяться до широко вживаних в науці адміністративного права та кримінології. Проте саме формулювання усіх дефініцій принципово відрізняється від тих, що існували донині (правопорядок, прикордонна

безпека, прикордонна сфера, злочинність мігрантів, криміналізація особи, кримінологічне забезпечення тощо).

Дисертантом небезпідставно встановлено, що нормативно-правове регулювання діяльності щодо забезпечення правопорядку в прикордонній сфері України здійснюється через різні галузі права, базовою з яких є адміністративне право, одночасне реагування на всі аспекти протиправної діяльності в прикордонній сфері (у тому числі на кримінальні й адміністративні правопорушення, їх причини, усунення спричиненої шкоди тощо), а також застосування надто розгалуженого законодавства України про державний кордон, що потребує впорядкування через інкорпорацію, консолідацію та системність під час його вдосконалення (стор. 89-90).

У роботі визначено основні законодавчі ознаки органів охорони правопорядку, а саме: забезпечення недопущення посягань на територіальну цілісність держави, а також дій, спрямованих на зміну чи повалення конституційного ладу, або захоплення державної влади; охорона громадського порядку, а також забезпечення громадської безпеки, особистої безпеки громадян, охорона їх життя, прав і свобод та власності від протиправних посягань; – охорона військових та інших об'єктів державного значення, військових і спеціальних вантажів, дипломатичних і консульських установ; наявність статусу військового формування або ознак такого формування; право застосовувати в інтересах забезпечення правопорядку за компетенцією зброю, спеціальні засоби та заходи фізичного впливу в порядку, спосіб і випадках, що визначені законодавством України; здійснення заходів щодо припинення організованої злочинності, диверсій, тероризму, а також ліквідації незаконних збройних формувань; спроможність оперативно реагувати на раптово виникаючі завдання, у т.ч. через підрозділи спеціального реагування (стор. 104).

Заслуговує на увагу проведений автором доволі детальний адміністративно-деліктний та кримінологічний аналіз правопорушень у прикордонній сфері: незаконне перетинання державного кордону України

(ст. 332-2 КК та ст. 204-1 КУпАП) (стор. 212-239); порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї (ст. 332-1 КК та ст. 204-2 КУпАП) (стор. 239-261); незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК України) (стор. 303-325), а також щодо використання завідомо підробленого документа під час перетинання державного кордону України (ч. 4 ст. 358 КК) (стор. 261-282) та щодо незаконного переміщення тютюнових виробів через державний (митний) кордон України (стор. 149-162).

Окрему увагу дисертантом приділено характеристиці нелегальній міграції і злочинності мігрантів (стор. 135-149), а також корупційній злочинності прикордонників (стор. 163-191), при цьому останню запропоновано вважати як сукупність корупційних злочинів, що вчиняються у визначеному часовому проміжку військовослужбовцями та працівниками Держприкордонслужби під час реалізації ними законодавства України про державний кордон у відносинах з особами, які перетинають державний кордон або межі тимчасово окупованої території України, а також під час взаємодії із співробітниками інших державних інституцій, які здійснюють контрольні функції в прикордонному просторі (стор. 195).

У рецензованій дисертаційній роботі міститься ще ряд цікавих висновків та пропозицій. Логічна авторська структуризація та послідовний виклад змісту роботи дав можливість всебічно та повно висвітлити значне коло актуальних проблем сучасності, пов'язаних як з теоретичними, так і з практичними аспектами адміністративно-правового та кримінологічного забезпечення правопорядку в прикордонній сфері України. Незважаючи на це, наявні і недостатньо аргументовані та суперечливі положення, а також висновки, що вимагають додаткових пояснень, на які доцільно звернути увагу. Такими є наступні:

1. Розпочинаючи дослідження, висвітлюючи у підрозділі 1.1 значення державного кордону для забезпечення правопорядку, автору варто було б розпочати з висвітлення положень ст.2 та ст.17 Конституції України, а

вже потім переходити до аналізу змісту законодавства та позицій вчених з цього приводу. На жаль, у переліку використаних джерел Конституція України згадується лише під номером 203.

2. Надаючи базове визначення у досліджуваній сфері – поняття правопорядку в прикордонній сфері України – автор називає таку його ознаку, як «режим соціального простору» (с.66), однак, на жаль, автор не формулює власне визначення соціального простору, що дещо утруднює розуміння вказаної категорії.

3. Дещо неточною уявляється назва підрозділу 3.1 «Система адміністративних правопорушень і злочинів у прикордонній сфері України та особливості їх відмежування». На наш погляд, сталою конструкцією для позначення принципів відмінностей між правовими явищами є термін «розмежування», у той час як «відмежування» має дещо іншу конотацію – відмова чи дистанціювання від чогось.

4. На с.331 автор, проводячи огляд теоретико-методологічних джерел, згадує про занепад ідеологічних основ публічного адміністрування як одну із причин відтворення злочинності, але не висвітлює свою позицію з цього приводу. Вказані положення потребують додаткових пояснень.

5. Текст дисертації наповнений значною кількістю таблиць, малюнків і схем. Це є, однозначно, сильною стороною дослідження. Однак, далеко не всюди такі малюнки, схеми і таблиці супроводжуються детальним поясненням їх змісту, який, з огляду на обмеженість розміру кожної схеми, подекуди лишається не розкритим. Рекомендуємо здобувачеві звернути на це увагу в його подальших дослідженнях.

Наведені зауваження носять характер побажань і в цілому не знижують позитивної оцінки здійсненого автором дослідження.

Можна констатувати, що мета і завдання дослідження у повній мірі досягнуті, усі складові роботи цілісно пронизані ґрунтовною ідеєю міждисциплінарного забезпечення правопорядку в прикордонній сфері. Автором застосована належна кількість наукових джерел вчених-

адміністративістів і кримінологів, що забезпечило ґрунтовність, об'єктивність, суттєвість, змістовність, всебічність та об'ємність кожного висновку дисертаційної роботи. Наукове дослідження написано грамотно і надано ефектне обґрунтування, стиль викладення характеризується цілісністю та простотою формулювань відповідних наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій. Ідеї та наукові результати, вказані без посилань, належать особисто авторові. Кожен пункт наукової новизни в дисертаційній роботі доведений та висвітлений у наукових працях здобувача. Автореферат за змістом відповідає дисертаційній роботі, достатньою мірою відображає її суть та основні положення. В цілому рукопис Ю.Б. Курилюка є завершеною науковою працею, що характеризується єдністю змісту і логіки викладу, відображає високий рівень розуміння дисертантом досліджуваних наукових проблем, а також свідчить про його особистий внесок в розвиток доктрини і практики адміністративного права, кримінального права та кримінології.

Дисертантом застосовано різні методи наукового аналізу щодо досліджуваної тематики, зроблена критична оцінка положень чинного національного законодавства. Наведений дисертантом дослідницький матеріал у повній мірі сприяв досягненню поставленої мети, яка полягає в розробці теоретико-практичних пропозицій та рекомендацій щодо вирішення проблем адміністративно-правового та кримінологічного забезпечення правопорядку в прикордонній сфері.

Вищенаведене дає підстави для висновку, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові та кримінологічні засади забезпечення правопорядку в прикордонній сфері України» відповідає вимогам, які ставляться до написання докторських дисертацій Порядком присудження наукових ступенів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Курилюк Юрій Богданович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальностями 12.00.07 – адміністративне право і

процес; фінансове право; інформаційне право; 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри
адміністративно-правових
дисциплін Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

